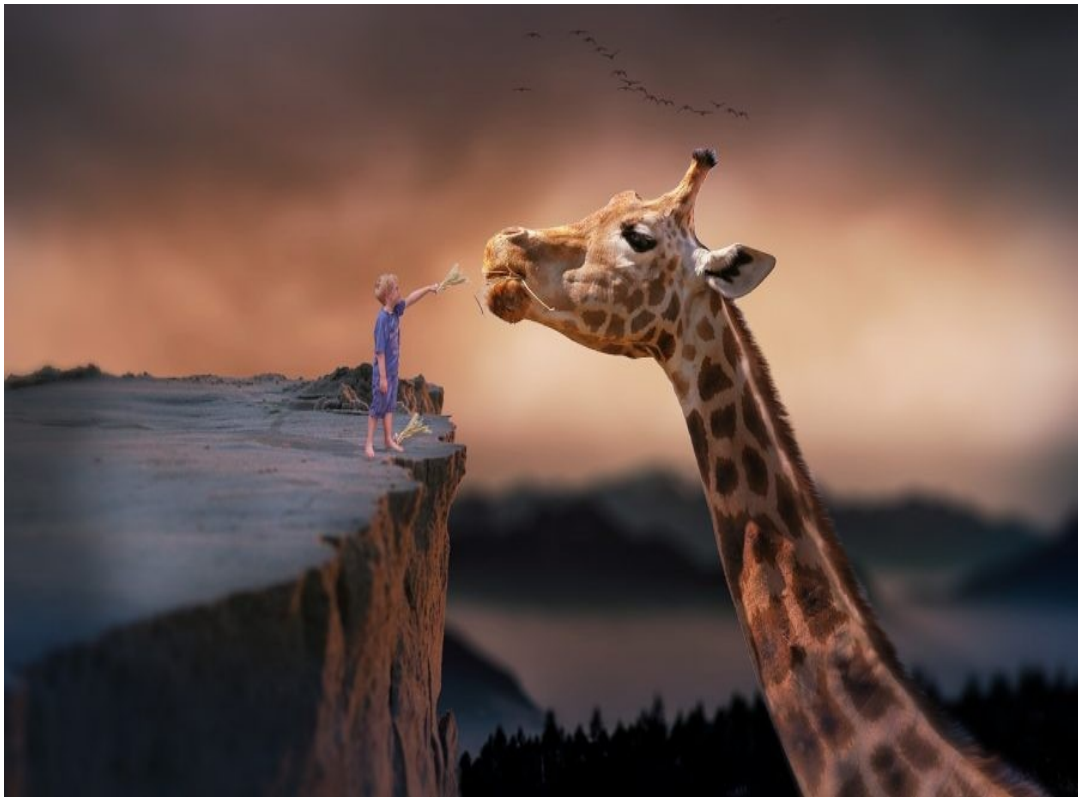

ÚTMUTATÓ A TANÁROKNAK
a tanulókkal folytatott munkához

**Lépések az elektronikai eszközök
megfelelő alkalmazása és az online
térben történő erőszakmentes
kommunikáció felé**

TARTALOM

ÚTMUTATÓ A TANÁROKNAK.....	3
ALAP ÉS BEVEZETÉS.....	4
Az online erőszak fogalmának meghatározása.....	4
A kutatásról.....	4
A digitális erőszak különböző módon nyilvánulhat meg:.....	5
Programtevékenységek:.....	6
A diákok és a szülők programjainak eredményei:.....	6
Első műhelyfoglalkozás: Közösségi hálók - lehetőségek és veszélyek.....	8
Második műhelyfoglalkozás: Védelmi intézkedések a közösségi hálókon.....	10
Harmadik műhelyfoglalkozás: Az online erőszak típusai.....	14
Negyedik műhelyfoglalkozás: Reagálás a digitális erőszak eseteiben.....	17
FELHASZNÁLT IRODALOM.....	20

Vajdasági Pedagógiai Intézet
Tartományi Oktatási, Jogalkotási, Közigazgatási és Nemzeti Kisebbségi - Nemzeti Közösségi
Titkárság

Biztonság az interneten - megelőzés és oktatás elnevezésű projekt

Szerző: Tatjana Surdučki, pedagógus

ÚTMUTATÓ A TANÁROKNAK

Az útmutató azoknak a tanároknak szól, akik az általános iskola második ciklusában tanuló diákokkal dolgoznak. Szem előtt tartva az említett korú gyermekek fejlődési sajátosságait, a tanár szerepe a gyermekekkel való munkában több útmutatást, irányítást jelent a tevékenységek során.

A tervek szerint a jelen útmutatóban bemutatott tartalmak négy tanítási óra keretében kerülnek megvalósításra, amelyek a lehetőségekhez mérten, illetve az iskolai programmal és az éves munkatervvel összhangban kerülnek kijelölésre. Mindezek a tantárgyelőadók vagy az osztályközösség óráin valósíthatók meg.

ALAP ÉS BEVEZETÉS

Az online erőszak fogalmának meghatározása

Az online erőszak (digitális erőszak) alatt, a jelen projekt keretében lefolytatott kutatás alapján az egyénnek vagy a csoportoknak az elektronikus eszközök (mobiltelefon, számítógép, kamera, játékelület és hasonló) használata következtében észlelt viselkedése értendő, amely ismétlődő jellegű, és amelynek célja valaki megijesztése, felbosszantása, megsértése vagy megszégyenítése. A *Lépések az elektronikai eszközök megfelelő alkalmazása és az online térben történő erőszakmentes kommunikáció felé* elnevezésű cselekvési tervben és a megelőzésen alapuló nevelési-oktatási programban az azonos fogalom kerül használatra.

A diákoknak és a szülőknek szánt oktatási anyag oly módon lett kidolgozva, hogy a gyermekek, a fiatalok és a szülők megismerkedhessenek az online erőszak fogalmával és formáival, illetve a megtartott szakköröket követően fel tudják azokat ismerni.

A digitális erőszak és zaklatás az információs technológiákkal való visszaélés, amely egy másik személy megsértését és méltóságának veszélyeztetését eredményezheti, és amelyet e-mailben, SMS-ben, MMS-ben történő üzenetküldéssel, weboldalon keresztül történő küldéssel, illetve csevegéssel, fórumokhoz és közösségi hálózatokhoz való csatlakozással követnek el. (<https://cuvamte.gov.rs/шта-је-насиље/дигиталнонасиље/>).

A kutatásról

A kutatás célja az volt, hogy megvizsgálja a Vajdaság autonóm tartományi általános iskolák tanulóinak, illetve szüleiknek az online erőszak kapcsán szerzett tapasztalatait és az erőszak ilyen formájáról alkotott álláspontjait, ahogyan az online erőszak elleni védelem lehetőségeit is.

Az elvégzett kutatás eredményei szerint a kikérdezett tanulók kétharmad része (76,7%), a szülőknek pedig még ennél is nagyobb hányada (86,6%) bizonytalan az online térben elszenvedett erőszak felméréseinek felbecsülésével kapcsolatban.

A diákok tapasztalatai azt mutatják, hogy az online erőszak egyes formái leggyakrabban az ötödik osztályban jelentkeznek, míg a szülők tapasztalatai alapján gyermekeik leginkább a hetedik osztályban esnek áldozatául.

Ezen eredményekkel összhangban úgy döntöttünk, hogy egy olyan oktatóanyagot alkotunk meg, amely megfelel a korcsoportnak és a tanulók érdeklődési körének is, de mindemellett fejleszti a tudatot, vagyis hogy mi is az online erőszak és hogyan különböztessük meg a szórakozástól és a vicctől.

A *Vigyázok rád* elnevezésű platform szerint az online erőszak legelterjedtebb formái a fenyegetés, háborgatás, zsarolás, más személyek személyes adataival és/vagy fényképeivel való

visszaélés, internetes zaklatás, hamis profilok készítése és használata, online szexuális zaklatás, gyermekpornográfia, gyűlöletbeszéd, különféle internetes csalások stb.

A digitális erőszak különböző módon nyilvánulhat meg:

- háborgató, sértő vagy fenyegető üzenetek, képek vagy videófelvevételek feltöltése más személy profiljára, illetve ezek küldése SMS, azonnali üzenetküldés, e-mail és csevegés formájában,
- szexuális tartalmú képek, üzenetek és anyagok készítése és megosztása,
- telefonhívások útján történő zaklatás,
- hamis bemutatkozás, más személyazonosságának használata,
- mások magánadatainak engedély nélküli megosztása, más személyekről való hamis vádak vagy szóbeszéd terjesztése a közösségi hálókön, blogokon stb.,
- jelszóváltoztatás vagy -lopás;
- vírusküldés,
- online beszélgetéseken és internetes fórumokon történő kinevetés, mások fényképeire, a profilokon szereplő üzenetekre, illetve a blogokon tett egyetlen hozzászólások,
- semmibevevés, kirekesztés, gyűlöletkeltés.

A digitális erőszak a fiatalabb nemzedékek körében a legelterjedtebb, de előfordul az is, hogy felnőttek követnek el erőszakot gyermekekkel szemben - bántalmaznak vagy üldözik őket az internet segítségével. Felnőtt emberek (szexuális ragadozók vagy erőszaktevők) bemutatkozhatnak hamisan az interneten, és így módon beszélgetést kezdeményezhetnek gyermekekkel és fiatalokkal, mindezt szexuális visszaélés céljából. Ilyen esetekben beszélhetünk online szexuális erőszakról, vagy szexuális visszaélésről. A „grooming” és „sexting” angol kifejezések olyan tartalmaknak a közösségi hálókön vagy az interneten történő küldését és megosztását jelentik, amelyek explicit szexuális tartalommal bírnak.

Ezúton szeretnénk emlékeztetni az iskola alapvető feladataira, éspedig: anyagi, funkcionális és nevelési feladat.

- Az anyagi feladat a tudás megszerzésére és a gyakorlatban való sikeres alkalmazásához szükséges készségek és szokások elsajátítására vonatkozik,
- a funkcionális feladat azon alapvető pszichofizikai képességek fejlődésére vonatkozik, amelyek az egyén további fejlődésének alapját képezik,
- a nevelési feladat pedig az embernek, mint emberi lénynek, továbbá élet- és világszemléletének, érzékvilágának, tudatosságának, és valamennyi pozitív személyiségjegyeinek kifejlődésére és megformálódására vonatkozik.

Kiemelnénk az iskola nevelési funkciójának szerepét és jelentőségét, hiszen éppen ez az a szerep, amely az egyénnek a társadalmi közösségben történő szocializációjának az alapját képezi. Lehetővé teszi az egyén identitásformálódását és egy meghatározott társadalmi berendezkedés értékrendszerének elsajátítását, amely révén az egyén a továbbiak során zavartalanul működhet.

A Lépések az elektronikai eszközök megfelelő alkalmazása és az online térben történő erőszakmentes kommunikáció felé elnevezésű megelőző nevelési-oktatási program célja az iskola megelőző tevékenységeinek a létrehozása.

Programtevékenységek:

- A vajdasági iskolák foglalkoztatottjainak tájékoztatása a digitális erőszakkal kapcsolatban elvégzett online kutatás eredményeiről.
- Az iskolaigazgatóknak a szülőkkel, tanárokkal és diákokkal folytatott munkájára vonatkozó azon tevékenységi kör meghatározása, amely rendszeresen fog megvalósulni a tanév folyamán.
- A pedagógiai-pszichológiai szolgálatoknak a szülőkkel, tanárokkal és diákokkal folytatott munkájára vonatkozó azon tevékenységi kör meghatározása, amely rendszeresen fog megvalósulni a tanév folyamán.
- Az osztályfőnököknek és a tanároknak a szülőkkel és diákokkal folytatott munkájára vonatkozó azon tevékenységi kör meghatározása, amely rendszeresen fog megvalósulni a tanév folyamán.
- A diákoknak a digitális erőszak megelőzését célzó azon tevékenységi körének meghatározása, amely rendszeresen fog megvalósulni a tanév folyamán.

A diákok és a szülők programjainak eredményei:

- Tudomást szereznek arról, hogy mi is az a kortárs erőszak;
- Ismereteket szereznek a kortárs erőszak fajtáiról;
- Megértik az egyes szerepeket a kortárs rendszeren belül, amelyben erőszak történik;
- Megtanulják a kortárs erőszak megelőzésének stratégiáit;
- Megtanulják a digitális eszközök alkalmazásának hasznos aspektusait;
- Tudomást szereznek arról, hogy mi is az az online erőszak, és melyek a formái;
- Megtudják, hogy mit tehetnek a gyermekek, ha kortárs erőszak áldozatai lesznek;

- Megtudják, hogy milyen módon kerülhetik el a gyermekek a kortárs erőszakot;
- Megtudják, hogy milyen módon kell viselkedni, ha erőszak történt, vagy éppen történik;
- Megtudják, hogyan kell a felnőtteket bevonni;
- Megtudják, hogyan legyünk barátja annak a személynek, aki kortárs erőszakot szenved el;
- Megtudják, hogy szülőként hogyan segítsünk és feleljünk az online erőszakra;
- Megtudják, hogyan kell fellépni az online erőszak ellen;
- Megtudják, hogy mi a kortárs erőszak és a konfliktus közötti különbség;
- Megtudják, hogyan kell felismerni a gyermekek érzelmeit (saját érzelmeinket);
- Megtudják, hogy kell segíteni a gyermekek, ha kortárs konfliktusban találja magát;
- Megtudják, milyen módon beszéljenek arról, hogy a nehéz helyzetekben mire van szüksége a gyermeknek;
- Megtudják, hogyan lehet nyílt kommunikációt fenntartani a gyermekkel;
- Megismerik a gyermekek érzelmeinek szabályozását;
- Megtanulják, hogy mi a szülő szerepe a gyermekek érzelemszabályozásában;
- Megtudják, hogyan kell magtanítani a gyermekeket önmaguk megnyugtására;
- Megismerik az érzelemszabályozás azon stratégiáit, amelyeket a gyermekek és szülők együtt gyakorolhatnak;
- Megismerik az online erőszakot elkövető és elszenvedő gyermekek közötti különbségek;
- Megértik, hogy a gyermekek miért nem árulják el az online erőszakkal kapcsolatos dolgokat;
- Megtanulják, hogyan kell fellépni az online erőszak ellen;
- Tudni fogják, hogy hol jelenthetik be, illetve kihez fordulhatnak erőszak elkövetése esetén;
- A szülők tudni fogják, hogyan képviseljék gyermeküket a legmegfelelőbb módon;
- Megismerik a lépéseket a szülők és az iskola együttműködési hálójának létrehozása felé.

Első műhelyfoglalkozás: Közösségi hálók - lehetőségek és veszélyek

A műhelyfoglalkozás céljai:

A közösségi háló fogalmának megértése. A közösségi hálók használata jó oldalainak és veszélyeinek megismerése. A közösségi hálók biztonságos használatára vonatkozó szabályok megértése.

A munkához szükséges anyag: nagyméretű papír, A4-es formátumú papír

Időtartam: 45 perc (egy iskolaóra)

Megvalósítók: Osztályfőnök

1. számú tevékenység:

A közösségi hálók fogalmának közös meghatározása (10 perc)

A műhelyfoglalkozás vezetője megkérdezi a résztvevőket, hogy mik is azok a közösségi hálók. Minden választ egy nagyméretű papírra jegyez fel.

A résztvevőknek a közösségi hálókra vonatkozó asszociációit használják fel a közösségi hálók fogalmának meghatározására, természetesen figyelembe véve a korábban előkészített definíciót is (a definíciót a megvalósított műhelyfoglalkozáson résztvevő tanulók csoportjához kell igazítani).

A definíciót fel lehet tüntetni az előadás egyik diáján vagy egy nagyméretű papíron és be lehet mutatni a tanulóknak, de csak a közösségi hálókra vonatkozó asszociációk elhangzása után.

A közösségi hálók definíciójának javaslata: Szolgáltatás, felület vagy weboldal, amely lehetővé teszi a felhasználóknak, hogy kapcsolatot létesítsenek azonos vagy hasonló érdeklődésű, tevékenységet végző, származású, valamint a való életben meglévő viszonyban álló személyekkel.

2. számú tevékenység:

A legismertebb közösségi hálók ismertetése (10 perc)

A műhelyfoglalkozás vezetője megkérdezi a résztvevőket, hogy mely közösségi hálóról hallottak, illetve melyeket használják. A résztvevők felsorolják ezeket a közösségi hálókat, míg a műhelyfoglalkozás vezetője lejegyzi a közösségi hálók elnevezéseit.

A résztvevők bizonyos érdekességeket is megemlíthetnek az egyes közösségi hálókkal kapcsolatban, vagy a műhelyfoglalkozás vezetője felteheti a kérdést a résztvevőknek, hogy mondjanak róluk néhány érdekességet.

3. számú tevékenység:

A közösségi hálók használata - az előnyök és a hátrányok meghatározása (15 perc)

A műhelyfoglalkozás vezetője először is csoportokra (4-6 fő) osztja a résztvevőket, majd minden csoportnak feladatot ad, hogy mindenki kisebb csoportokon belül kritikus szemmel vitassa meg minden egyes közösségi háló jellemzőit, emeljék ki és írják le a belőle fakadó előnyöket, ahogyan a lehetséges veszélyeket is. Miután befejezik a kisebb csoportok szintjén végzett munkát, a csoport képviselői bemutatják a minden egyes jellemzőre feljegyzetteket, míg a műhelyfoglalkozás vezetője felírja azokat a nagyméretű papírra. Az egyik csoport az előnyöket sorolja fel, míg a többi csoport hozzáadja azt, ami nem hangzott el.

A hallgatóság körében vita alakul ki. Ha a résztvevők mindent feltüntettek, a műhelyfoglalkozás vezetője kiegészíti az ő előadásukat.

E tevékenység végén összegzésre kerülnek a kulcsfontosságú előnyök és a potenciális kockázatok a közösségi hálók minden egyes feltüntetett jellemzője tekintetében.

4. számú tevékenység:

Beszélgetés a közösségi hálók használatának módjairól (10 perc)

A műhelyfoglalkozás vezetője megkérdezi a résztvevőktől, hogy leggyakrabban melyik közösségi hálót használják és általában milyen tevékenységet folytatnak a közösségi hálókon.

A résztvevők minél nagyobb számának bevonását serkenti.

A műhelyfoglalkozás vezetőjének szánt kiegészítő anyag:

A közösségi hálók listája: https://en.wikipedia.org/wiki/List_of_social_networking_websites

A közösségi hálók használatának kockázatai: <http://kliknibezbedno.rs/sr/rizici-koriscenja-drustvenih-mreza.1.229.html>

Második műhelyfoglalkozás: Védelmi intézkedések a közösségi hálókön

A műhelyfoglalkozás céljai:

A közösségi hálókkal kapcsolatos elővigyázatossági intézkedések megértése. A közösségi hálókön alkalmazott műszaki védelmi intézkedések használati módjainak megismerése.

A munkához szükséges anyag: az online és a szexuális erőszak formáiról szóló előadás, internethozzáféréssel rendelkező számítógépek (vagy mobiltelefonok), kisméretű papírok - ragacsos jegyzet papír

Időtartam: 45 perc (egy iskolaóra)

Megvalósítók: Az osztályfőnök és az informatikatanár/tanárnő (önállóan is megvalósíthatja)

1. számú tevékenység:

Beszélgetés a közösségi hálók használatának módjairól (10 perc)

A műhelyfoglalkozás vezetője megkérdezi a résztvevőktől, hogy leggyakrabban melyik közösségi hálót használják és általában milyen tevékenységet folytatnak a közösségi hálókön. A résztvevők minél nagyobb számának bevonását serkenti.

2. számú tevékenység:

Csoportmunka: elővigyázatossági intézkedések (20 perc)

A műhelyfoglalkozás vezetője először is csoportokra (4-6 fő) osztja a résztvevőket, majd minden csoportnak feladatot ad, hogy a csoport minden tagja kisméretű papírokra feljegyezze az általuk, vagy a barátaik, az ismerőseik által a közösségi hálókön szerzett negatív tapasztalatokat. A szabály: egy kisméretű papír - egy tapasztalat. Minden egyes papírt összegyűjtenek, és egy dobozba helyeznek.

Második lépésben a csoportok az elővigyázatossági intézkedésekkel foglalkoznak: minden egyes negatív tapasztalatra (a papíron feljegyzettekre) vonatkozóan feltüntetnek egyet.

Az egész csoport szintjén beszélnek ezekről.

4. számú tevékenység:

A műszaki védelmi intézkedések (15 perc)

Ebben a részben a hangsúly a műszaki védelmi intézkedéseken van - e tevékenység keretében a résztvevők megtanulják, hogy lehetőségük van letiltani a nemkívánatos ismerősöket, hogy miképp korlátozzák a profiljuk elérhetőségét, hogy bejelentsék a nemkívánatos tartalmat, hogy reagáljanak a szóban forgó hálókon keresztüli zaklatás helyzeteiben, illetve hogy mily módon alkalmazzanak az általuk használt közösségi hálókra vonatkozó sajátos egyéb eljárásokat.

Az egyre jelentősebb lépések kapcsán a műhelyfoglalkozás vezetője az előadás keretében megfelelő fényképeket mutathat be, amelyek megkönnyítik és felgyorsítják a résztvevők munkáját. Ha a műhelyfoglalkozás tanulókkal valósul meg, akkor őket is be lehet vonni, vagyis bizonyos tevékenységeket a műhelyfoglalkozás vezetője helyett is megvalósíthatnak, a számítógépek helyett pedig mobiltelefonokat is lehet használni. A műhelyfoglalkozás vezetője kihangsúlyozza, hogy szükséges minden elérhető műszaki védelmi intézkedést alkalmazni annak érdekében, hogy a közösségi hálók használata biztonságos lehessen.

A műhelyfoglalkozás vezetőjének szánt kiegészítő anyag:

A kockázatok és a védelmi, illetve az elővigyázatossági intézkedések példái

Kockázatok

- A profilok könnyű elérhetősége, vagyis az ún. „nyílt” profilok, amely tartalma mindenki számára látható, függetlenül attól, hogy ismerősök-e, vagy sem a profil tulajdonosával.
- Ismerősök „halmozása”, ahogyan azoké, akiket ismerünk, úgy azoké is, akiket nem ismerünk.
- Információk túlzott megosztása, amely veszélybe sodorhatja a profil tulajdonosát (követés, zsarolás stb.).
- Illemtelen megjegyzések, videófelvevételek, fényképek, amelyeket más személyek a profilunkon hagynak, illetve üzenetben küldenek a közösségi hálón.
- Személyazonosság-lopás az interneten/közösségi hálón történő bizalmas személyes adatok megosztása révén.
- A virtuális világban történő adatokkal/fényképekkel való visszaélés zsarolás, háborgatás, lebecsülés, megfélemlítés céljából, amely egyén vagy csoport részéről kerül elkövetésre.
  - Pedofília/hamis személyazonosság

A műszaki védelmi intézkedések

- A minőségi jelszó jelentősen kihat az online biztonságra, kerüljék az egyszerű jelszavakat (pl. a nevek és vezetéknevek vagy születési dátumok és hasonló kombinálását).
- Használjanak biztonsági kérdést, arra az esetre, ha elfelejtenék a saját jelszavukat. Az egyszer megalkotott biztonsági kérdést többször már nem lehet megváltoztatni.
- A közösségi hálóra történő bejelentkezés alkalmával állítsák be, hogy az Önök e-mail címe csak az Önök számára legyen látható, mivel a profiljukra az Önök tudta nélküli bejelentkezéshez elegendő, hogy valaki lássa az Önök e-mail címét (ha megjelöli, hogy elfelejtette a jelszavát, amelyet később személyesen alkot meg).
- Tiltás le azokat a személyeket, akik zaklatják Önöket vagy kéretlen tartalmakat küldenek (pl. A Facebookon ez a következő opciót jelenti: Tiltások kezelése/Felhasználó letiltása/Üzenetek blokkolása). Ezen opció használatos az oldalak, alkalmazások, eseménymeghívások és egyéb tekintetében is.
- Annak érdekében, hogy korlátozzák azt, hogy ki tehet közzé képeket, hivatkozásokat, filmeket és hasonlókat az Önök profilján, használják az alábbi opciót: Idővonal és megjelölési beállítások, kapcsolják be az alábbi lehetőséget: A barátok által megjelölt bejegyzéseknek az idővonalamon való megjelenését megelőző felülvizsgálata.
- A profiljuk és a közösségi hálóra történő feltöltéseik láthatóságának meghatározása érdekében, használják az Idővonal és Megjelölési beállítások opciót és válasszák ki azon lehetőséget, hogy csak az ismerőseik láthassák a felsoroltakat.
- Annak érdekében, hogy irányítani tudják azt, hogy az Önök tudta nélkül bejelentkezett-e más személy az Önök profiljára, menjenek a Biztonsági beállításokra és kapcsolják be az Értesítések küldése opciót.

Elővigyázatossági intézkedések

- Az online biztonságunk a barátainktól is függ, ezért jelentős hogy elővigyázatossággal válogassuk meg őket. Ahogyan a való életben sem lennék bárkivel barátok, úgy az online térben sincs szükség arra, hogy mindenkinek lehetővé tegyük a profiljainkhoz/információinkhoz való hozzáférést.
- Körültekintően válogassák meg az anyagot, amelyet közzétesznek a profiljukon, mivel az egyszer közzétett anyagot nagyon nehezen lehet eltávolítani a világhálóról, de ha az eltávolítás meg is történik, attól még a közzétett anyag mások birtokában megmaradhat.
- Ne fedjék fel a jelszavukat még a legjobb barátaiknak/barátnőiknek vagy a párjuknak sem.
- Ismeretlen személyeknek ne fedjenek fel információkat magukról (cím, telefonszám...).
- Soha sem lehetünk biztosak abban, hogy ki foglal helyet a közösségi háló másik oldalán, illetve hogy kivel is beszélgetünk valójában. Ebből adódóan ne fogadjanak el találkoztót olyan személyekkel, akiket az online térben ismertek meg. Bizonyos személyek képesek ezzel vissza is élni.

Harmadik műhelyfoglalkozás: Az online erőszak típusai

A műhelyfoglalkozás céljai:

A tanulók az erőszak típusairól alkotott tudásának kibővítése

Az online erőszak jellemzőinek megértése (beleértve a szexuális erőszakot is).

A tanulók ösztönzése az internethasználatra, annak céljából, hogy az *Erőszak* témára indítsanak vitát.

A munkához szükséges anyag: az online és a szexuális erőszak típusairól szóló előadás, film

Időtartam: 45 perc (egy iskolaóra)

Megvalósítók: Az osztályfőnök és az informatikatanár/tanár (önállóan is megvalósíthatja)

1. számú tevékenység:

Az Üzenet című film megnézése (10 perc)

2. számú tevékenység:

Az Üzenet című film elemzése (10 perc)

3. számú tevékenység:

Az online zaklatási formák bemutatása (20 perc)

Folytatva az előző műhelyfoglalkozás során végzett tevékenységet, amely az online kockázatokra vonatkozott, a műhelyfoglalkozás vezetője röviden ismerteti az online és a szexuális erőszak formáit (ajánlott, hogy előre készítsen elő egy előadást), amelynek alkalmával megemlítheti a kutatás legjelentősebb eredményeinek egyikét is.

A definíciója szerint az erőszak nem más mint az erő vagy a hatalom fenyegető vagy valós használata magunk, más személyek, csoportok vagy egyéb közösségek ellen, amely pszichikai vagy fizikai fájdalom, sérülés, elhalálozás, csökkentett fejlődés vagy szegénység formájában nyilvánul meg. Ezen folyamat kulcskérdése, hogy miképp alakul ki az erőszak, mi serkenti, milyen formákban nyilvánul meg, hogyan fékezhető meg, miképp kell cselekedni amennyiben bekövetkezik.

A tanulókkal folytatandó beszélgetésre vonatkozó tanácsok:

- Az erőszak az, amikor valaki veszélyezteti az egészségedet és a fejlődésedet, amikor valaki olyat tesz, ami nem kellemes neked, és ami fájdalmat okoz számodra.
- Az erőszak az, amikor valaki ver és bántalmaz, amikor valaki gúnynevekkel illet, amikor valaki megsérti az érzéseidet.
- Az erőszak az, amikor azok, akiknek gondoskodniuk kell rólad ezt nem teszik a kellő mértékben, nem visznek orvoshoz, nem engedik hogy bárhová menj, aminek következtében magányosnak érzed magad, figyelmen kívül hagyják a beszélgetés iránti szükségletedet, amikor egy titok megőrzésére kérnek, de te ettől szomorúnak, ijedtnak, gondterheltnek érzed magad.
- Az erőszak az is, amikor valaki kibeszél téged, hazugságokat terjeszt rólad, sérteget, zsarol téged.
- Minden gyermek áldozata lehet az erőszaknak.
- Az erőszakra az iskolában, a családon belül, az utcán, illetve bármilyen más helyen sor kerülhet.

A diákokkal végzett munka során a hangsúlyt *Az erőszakmentes iskola (Škola bez nasilja)* a fő üzenetére kell helyezni:

Az erőszak türelmi határa = 0. Ez azt jelenti, hogy az erőszaknak nem kell léteznie.

Az erőszak nem igazolható semmivel - soha sem elfogadható.

Az erőszak felborítja az egészségedet.

Az erőszak szomorúvá, sértődötté, ijedtté tesz.

Amikor az erőszak áldozata vagy, bűnösnek érzed magad.

És nem csak ez. Ily módon arra gondolhatsz, hogy ez is egy módja a gondok megoldásának. Így megtörténhet az, hogy egy napon te is oly módon megsértesz valakit, ahogyan az most neked sem tetszik. Meg kell jegyezned, hogy ne tegyél másokkal olyat, ami neked is sérüléseket okoz!

Az erőszak egy visszataszító dolog és a legrosszabb, hogy ha hallgatnak róla!

Ha erőszak áldozata vagy, jogodban áll védelmet kérni.

Jogod van akkor is védelmet kérni, hogy ha te vagy az erőszak elkövetője és beláttad, hogy ez nem módja a gondjaid és a másokkal való kapcsolatod rendezésének.

Szexuális erőszak

Szexuális erőszak alatt értendő a szexuális szükségletek és ösztönök kielégítésének minden olyan típusa, amely fizikai, pszichikai és egyéb erő, illetve erőfölény alkalmazása mellett

történik. Annak ellenére, hogy úgy gondoljuk, hogy ez mással történik, a kutatások azt mutatják, hogy Szerbiában a 10-18 éves korúak körében, osztályonként négy tanuló van, aki átélte a szexuális erőszak bizonyos formáját és további négy tanuló, aki ismer valakit, akivel ez megtörtént.

A szexuális erőszak az alábbi viselkedés alapján ismerhető fel: szexuális tartalmú szóbeli kapcsolat, szexuális tartalmú gesztusbeli kapcsolat és szexuális tartalmú fizikai kapcsolat.

Az erőszaktevő szexuális tartalmú üzeneteket küld, a kommunikációs során erotikus töltetű szavakat, történeteket és ajánlatokat használ, kiemelten mutogat szexuális szimbólumokat, az áldozatot akarata ellenére megérinti, megpróbál szexuális viszonyt létesíteni vagy szexuális viszonyt létesít, és ami a legsúlyosabb forma, amikor megerőszakolja az áldozatot.

Digitális erőszak

Digitális (online) erőszak alatt értjük a digitális technológiák olyan céllal történő használatát, hogy valakit megsértsünk.

Iskoláskorban ez a leggyakoribb kortárserőszak az online térben - *cyberbullying*, amely sértegető vagy fenyegető üzenetek küldését, bizonyos személy képeihez és videóikhoz történő nem megfelelő, sértő hozzászólások fűzését, illetve a gyűlölködést (felhívás valaki gyűlölésére, gyűlölködő csoportok vagy oldalak, „mi mindannyian, akik utáljuk Pera Pericet”...) foglalja magába.

Az online erőszak is sérelmet okoz és ez az a jellemzője, amely megegyezik a való életben elkövetett erőszakéval, de léteznek olyan jellemzők is, amelyek alapján az erőszak e két típusa egymástól különbözik.

A digitális erőszaknak általában nagyobb a publikuma, amely felett gyakran maga az erőszaktevő is elveszíti az irányítást, invazív jelleggel bír (az áldozat életének olyan területeire is beszivárog, amelyek egyébként az ő „biztonságos helyei” lennének), az anonimitás látszatát kelti, ami a másik fél reakciójának közvetlen megfigyelése hiányában, általában nagyobb mértékű brutalitáshoz vezet. Az alábbiak alapján látható, hogy nincs ok arra, hogy a digitális erőszakot kisebb mértékű rossznak tekintsük, mint a való életben jelentkező erőszakot.

A TAPASZTALAT LEÍRÁSA

- Valaki titkos vagy valótlan dolgokat írt és jelentetett meg velem kapcsolatban.
- Valaki az én képeimet és videóimat használta, valamint kellemetlen hozzászólásokat fűzött hozzájuk.
- Valaki nekem adta ki magát és a nevemben beszélt/írt.
- Valaki ragaszkodott egy személyes találkozáshoz, amit én nem szerettem volna.
- Zavarba ejtő üzenetet kaptam mobiltelefonon.
- Pornográf és szexuális tartalmú üzenetet kaptam, anélkül hogy azt szerettem volna.
- Felvételt készített a kortársairól verekedés és egyéb erőszakos viselkedés alkalmával.

4. számú tevékenység:

Összegzés (5 perc)

A műhelyfoglalkozás vezetője kiemeli, hogy mindig tartsuk szem előtt, hogy a virtuális világ ugyanolyan veszélyeket tartogat, mint a való világ, illetve hogy a virtuális világ tovább emlékezik az általunk hagyott nyomokra.

Negyedik műhelyfoglalkozás: Reagálás a digitális erőszak eseteiben

A műhelyfoglalkozás céljai:

A közösségi hálókkal kapcsolatos elővigyázatossági intézkedések megértése. A közösségi hálókön alkalmazott műszaki védelmi intézkedések használati módjainak megismerése.

A munkához szükséges anyag: előadás, helyzetleírás és kérdések (egy példány minden csoportnak)

Időtartam: 45 perc (egy iskolaóra)

Megvalósítók: Osztályfőnök

1. számú tevékenység:

Az erőszak szintjének becslésére vonatkozó törvényi keret megismerése és az erőszakra való reagálás (10 perc)

A műhelyfoglalkozás vezetője ismerteti a résztvevőkkel az erőszak (digitális és szexuális) formáinak jellemzőit, az erőszak szintjeit és az előírt reagálás módjait.

2. számú tevékenység:

Kiscsoportok keretében válaszolás a kérdésekre (20 perc)

A műhelyfoglalkozás vezetője csoportokra osztja a résztvevőket (4, 5 vagy 6 személy) a jelenlévők teljes számának függvényében. Minden egyes csoport részére elő kell készíteni a helyzetleírás egy példányát.

Megjegyzés a műhelyfoglalkozás vezetője számára: A három pont helyett a résztvevők egészítsék ki a szöveget oly módon, amely szerintük a leginkább megfelel a szövegkörnyezetnek.

Melléklet: Helyzetleírás

HELYZET

Az egyik általános iskola 8. osztályában a diákok egy csoportja megharagudott az egyik osztálytársnőjükre, mert... Azt mondták neki, hogy egy... Az este és az éjszaka folyamán, telefonon csörgették, és olyan SMS-eket küldtek neki, amelyben a többi sértő üzenet mellett káromkodások is voltak. A lányt ez megsértette, de nem szeretett volna reagálni rá, azt gondolva, hogy a legjobb, ha hallgat és akkor majd a helyzet elcsitul. Másnap a Facebookon megjelent a nyaraláson készült egyik fényképe, ami alatt a következőket írta „...”. Néhány hozzá közel álló osztálytársnője reagált rá, és az alábbi pozitív dolgokat írta „...”, de legtöbben támogatták azt, és másokat gyűlölködésre buzdítottak. Nemsokára nagyon sok negatív kommentár volt, és ez több mint egy hétig tartott. A kislány elszomorodott, nem tudta elhinni és elfogadni, hogy az osztályából a többi fiú és lány is bekapcsolódott, olyanok akikkel ennyi éve egy osztályba járt és mindannyiukkal jól kijött, de bízott abban, hogy ha nem reagál, akkor az egész felfordulás magától befejeződik. Semmit sem mondott el a szüleinek és másnak sem az iskolából. A szülei észrevették, hogy sírós, érzékeny, robbanékonan reagál, egyedül tölti az idejét, de úgy gondolták, hogy mindez a korára jellemző hangulatváltozások miatt van így. Egyik este, a tanulók ugyanazon csoportja a tanítás után, nagyjából 22 óra körül, egy magánklub röplabda edzését követően iskolatársnőjüket az iskola udvara felől található 3 méter magasságban lévő öltöző ablakán keresztül átöltözés közben mobiltelefonnal lefényképezte. A képet továbbították másoknak is. Több mint egy hónap után a képet továbbították az iskola többi tanulójának és az iskolán kívül is. A barátnők észrevették, hogy a kislány kevesebbet barátkozik velük, hogy gyakran van egyedül a szünetekben, az órákon mutatott feleletei gyengébbek voltak mint korábban, elfelejtette elkészíteni a házi feladatot, nem járt el velük szórakozni. Néhány diák jelentette az iskola igazgatójának, hogy a közösségi hálókön megjelentek azok a fényképek.

Miután elolvasták a helyzetet, a tanulók saját csoportjaikon belül felelnek a feltett kérdésekre:

1. Melyik pillanatok alkalmával lehetett volna elválni az erőszak ezen láncolatát? Mit gondoltok, ez miért nem történt meg?
2. Mit tennél, ha annak a kislánynak a helyében lennél, akivel mindez történik? Miért?
3. Mit tettél volna te, amikor megláttad volna ezeket a hozzászólásokat a Facebookon? Miért?
4. Hogyan cselekednél, ha te lennél annak a barátnőnek a helyében, aki tudja, hogy mi történik? Miért?
5. Milyen módon lehetett volna megállítani/megakadályozni az erőszakot?
6. Soroljátok fel, hogy kinek és mit kellett volna cselekednie.

3. számú tevékenység:

Véleménycsere és vita az egész csoport szintjén (15 perc)

Miután befejezték a csoportokban végzett munkát, a válaszokat bemutatják a többi résztvevőnek. A hallgatóság körében vita alakul ki. Ha a feltüntetettek mellett újabb kérdések merülnek fel, szükséges azokról is a teljes csoporttal beszélgetni. Amennyiben a beszélgetés során eltérő vélemények jelentkeznek, szükséges róluk vitát folytatni.

FELHASZNÁLT IRODALOM

1. Törvény az oktatási és nevelési rendszerről, a Szerb Köztársaság Hivatalos Közlönye, 129/2021. szám
2. Kuzmanović, D, Lajović, B, Grujić, S. és Medenica G. – Digitális erőszak – megelőzés és a vele szemben való fellépés, Oktatási, Tudományos és Technológiai Fejlesztési Minisztérium és Szerb Pedagógiai Társaság, 2016. év
3. Kuzmanović, D, Zlatarović, V., Anđelković, N, Žunić-Cicvari, J. – Gyermek a digitális korban – Útmutató a digitális technológia és az internet biztonságos és konstruktív használatához, Grafos, Užice, 2019. év
4. Popadić, D. és Kuzmanović, D. – A digitális technológia alkalmazása, kockázatok és a digitális erőszak elterjedtsége a szerbiai diákok körében, Belgrádi Egyetem Bölcsészettudományi Karának Pszichológiai Intézete, 2013. év
5. Az erőszak megelőzését célzó *Óvlak* elnevezésű nemzeti platform
6. A gyermekeknek és diákoknak az oktatási-nevelési intézményekben elkövetett erőszakkal, bántalmazással és elhanyagolással szembeni védelmének külön szabványa, a Szerb Köztársaság Oktatási Minisztériuma, 2007. év

https://www.mpn.gov.rs/wp-content/uploads/2015/08/Posebni_protokol_-_obrazovanje1.pdf

<https://www.unicef.org/serbia/media/5771/file/Digitalno%20nasilje.pdf>

https://www.unicef.org/serbia/media/10366/file/Deca_u_digitalnom_dobu.pdf

<https://www.unicef.org/serbia/media/5771/file/Digitalno%20nasilje.pdf>

<https://cuvamte.gov.rs/>

https://www.mpn.gov.rs/wp-content/uploads/2015/08/Posebni_protokol_-_obrazovanje1.pdf